

8.3.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 19/2022)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ja eräitä siihen liittyviä lakeja sote-uudistuksen edellyttämin osin. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään muun ohella varmistamaan kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö opiskeluhollossa. Opiskeluhoitopalvelujen sisältöihin ei ehdoteta muutoksia.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitys on valmisteltu pitkälti varsin tiiviissä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Valmisteluprosessin aikana ministeriöiden välillä oli useista seikoista erilaisia käsityksiä, mutta hallituksen esitys on saatu molempia ministeriöitä tyydyttäväksi.

Hallituksen esitys oli lausuntokierroksella elo- syyskuussa ja myös opetus- ja kulttuuriministeriö antoi asiassa lausunnon syyskuussa 2021. Lausuntokierroksella opetus- ja kulttuuriministeriö nosti esiin seuraavia asioita:

- alueellinen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä
- kunnan opiskeluhoitosuunnitelma
- alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma
- oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukainen velvollisuus huolehtia opiskeluhoiton kokonaisuudesta
- oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukainen yhteydenotto opiskeluhoiton henkilöstöön
- oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukainen ohjaus- ja kehittäminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 a §, jossa säädettäisiin alueellisesta opiskeluhoiton yhteistyöryhmästä. Syyskuussa antamassaan lausunnossa OKM katsoi, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä tulisi olla esitettyä keskeisempi rooli ryhmän muodostamisessa. Jatkovalmistelussa STM:n kanssa tultiin kuitenkin siihen lopputulokseen, että isomman vastuun siirtäminen opetuksen ja koulutuksen järjestäjille saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa opiskeluhoito ei saisi hyvinvointialueilla tarvitsemaansa huomiota, vaan jäisi hyvinvointialueiden tehtäväkentässä liiaksi marginaaliin. Näin ollen valmistelua jatkettiin lähtien siitä, että hyvinvointialue on ryhmän kokoamisessa aloitteellinen. OKM:n mielestä 14 a § on erittäin tärkeä, jotta yhteistyö hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien välillä voidaan turvata. Opiskeluhoiton psykologi- ja kuraattoripalvelut ja kouluterveydenhuollon palvelut eivät saa erkaantua oppilaitosten arjesta ja opiskeluhoiton kokonaisuudesta.

Lausuntokierroksella olleessa HE luonnoksessa esitettiin lakiin lisättäväksi säännökset alueellisesta opiskeluhoitosuunnitelmasta ja kunnan hyvinvointisuunnitelmasta. Tämä malli olisi tuonut opiskeluhoiton toi-

mijoiden tehtäväksi kaksi uutta suunnitelmaa. Lisäksi eri suunnitelmien välinen suhde toisiinsa jäi lausuntokierroksella olleessa HE:ssä epäselväksi. Jatkovalmistelussa yhteistyössä STM:n kanssa järjestelmää yksinkertaistettiin siten, että voimassa olevan lain oppilaitoskohtainen suunnitelma ehdotetaan muutettavaksi koulutuksen järjestäjäkohtaiseksi suunnitelmaksi, johon kuitenkin kootaan tietyt opiskeluhuollon järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset suunnitelmat ovat kattavampia kuin oppilaitoskohtaiset suunnitelmat ja se helpottaa toiminnan koordinoimista hyvinvointialueiden kanssa. Alueellinen opiskeluhuollon suunnitelma on tarpeen toiminnan suunnittelemiseksi alueiden tasolla.

OKM:lle on tärkeää, että alueellinen suunnitelma perustuu koulutuksen järjestäjien suunnitelmiin. Näin ruohonjuuritason toiminta ohjaa suunnittelua alueilla, eikä päinvastoin. Tämä on selkeä parannus lausunnon olleeseen HE luonnokseen verrattuna. Nyt esityksessä oleva 14 a §:n muotoilu myös tukee sitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä on oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti edellytykset huolehtia siitä, että opiskeluhoito järjestetään siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:ssä säädetään yhteydenotosta opiskeluhuollon psykologisiin tai kuraattoriin. Lausuntokierroksella olleessa HE luonnoksessa pykälää ehdotettiin muutettavaksi siten, että yhteydenotto voisi tapahtua myös kouluterveydenhuollon edustajalle. Lisäksi luonnoksessa lähdettiin siitä, että yhteydenotto voisi tapahtua vain yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Lausuntopalautteen jälkeen HE luonnosta kuitenkin muutettiin niin, että yhteydenotto voi tapahtua myös ilman oppilaan tai opiskelijan kanssa olevaa yhteisymmärrystä. Tältä osin pykälä vastaa nykytilaa eikä OKM:llä ole huomautettavaa hallituksen esityksen 16 §:n muotoilun osalta.

Hallituksen esityksen tietojen kirjaamista ja rekisteröintiä koskevat pykälät on uusittu ottaen huomioon EU:n tietosuojasetuksen ja tietosuojalain (1050/2018) asettamat vaatimukset tietojen käsittelylle. Pykälät on laadittu STM:ssä yhteisymmärryksessä OKM:n kanssa eikä OKM:llä on niiden osalta huomautettavaa.

Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen 13 §:n 2 momentin 4 lisättiin maininta, että koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan tulee lisäksi kirjata *toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti*. Lain 6 §:ssä säädetään opetussuunnitelman mukaisesta ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhollost. Toisin sanoen kyse on niiden toimenpiteiden kirjaamisesta, joiden avulla opetuksen järjestäjä tukee yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistää mielenterveyttä ja ehkäisee syrjäytymistä sekä edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Koska kyse on laissa jo olevista opetuksen järjestäjän tehtävistä, kirjaamisvelvollisuutta ei välttämättä tarvitse pitää uutena tehtävänä opetuksen järjestäjille. Myöskään Kuntaliitto ei ole puuttunut tähän kohtaan, joten OKM:n mielestä kirjaus on hyväksyttävissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle on tärkeää, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 § on jätetty ennalleen ja poistettu eduskunnalle annetusta hallituksen esityksestä. Lausunnolla olleessa HE luonnoksessa esitettiin, että opiskeluhuollon valtakunnallinen ohjaus ja kehittäminen eriytettäisiin siten, että Opetushallitus ei enää jatkossa olisi osallistunut yksilökohtaisen opiskeluhuollon palvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen. Kuitenkin oppilas- ja opiskelijahuoltoa toteutetaan hallinnonalojen välisenä monialaisena yhteistyönä ja ensisijaisesti yhteisöllisenä työnä. OPH:n ja THL:n yhteistyö on ollut hyvää ja sillä on turvattu toiminnan monialainen luonne. Ohjauksen eriyttäminen olisi saattanut johtaa siihen, että toiminta olisi painottunut jatkossa vielä nykyistä enemmän yksilökohtaiseen työhön ja pahimmassa tapauksessa opiskeluhuollon resursseja olisi ohjattu korvaamaan yleisiä sote-palveluita. OKM on tyytyväinen siitä, että yhteistyö THL:n ja OPH:n välillä jatkuu ja näin voidaan turvata opiskeluhuollon toiminta monialaisena oppilaiden ja opiskelijoiden opiskelua tukevana toimintana.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle on tärkeää, että oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut järjestetään opiskelijoille lähipalveluperiaatteen mukaisesti lähellä opiskelijoita oppilaitoksissa tai niiden välittömässä läheisyy-

dessä, joka varmistaa palvelujen matalankynnyksen saavutettavuuden. Lisäksi erilaiset opiskeluhoitosuunnitelmat muodostavat toimivan kokonaisuuden opiskeluhoitopalvelujen suunnittelun, toimeenpanon, seurannan ja arvioinnin välineenä, joka edistää palvelujen saatavuutta ja kohdentumista tarpeiden mukaisesti. Ne mahdollistavat myös koulutuksen järjestäjien, kuntien ja hyvinvointialueen välisen tiiviin ja toimivan yhteistyön. Yhteistyötä on tehtävä myös opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa, opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Opiskeluhoollon tulee muodostaa opetustoimen ja hyvinvointialueen monialainen suunnitelmallinen opiskeluhoollon kokonaisuus. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää toimivaa yhdyspintatyötä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä, hyvää johtamista sekä hyvinvointialueiden toimivia rakenteita toiminnan organisointiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että hallituksen esitys on opetus- ja kulttuuriministeriön puolesta hyväksyttävissä.